

ACȚIUNI DE SPIONAJ SOVIETIC ÎN ROMÂNIA (1941)

Lucian SPIRIDON^{*}
Mihai-Cristian ȘELARU^{**}

Cuvinte cheie: Misiunea Militare Germană din România, directive, parașutiști, acțiuni de spionaj.

Key- words: German Military Mission in Romania, directives, paratroopers, espionage actions

Abstract:

The preceding period of the World War outbreaking was characterized by a sensitive incresment of the revisionist actions, globally.

In such a context, the Romanian authorities have paid increased attention to collecting information through the Secret Service, led by Michael Moruzov.

During the spring-summer of 1941, the Big General Staff issued several directives relating to national defense. In April and May directives specify that the main objective was to defend the Moldavian army and providing the bulk of forces in the region to interfer in the counteroffensive. The Big General Staff cooperated with representatives of OKW, OKH, with the German Military Mission in Romania, but also with the General Staff of The German 11th Army, which it has been installed in Moldove in June 1941.

The Romanian authorities, in collaboration with the Germans set up on each region level, an area of intensive Defence. The defense of Moldova, located in Iasi, was intended to coordinate all passive defense measures counties in the north.

Since the beginning of the conflict, U.R.S.S. sent paratroopers and agents behind German-Romanian troops to obtain information on military transports by the enemy, the area's infrastructure, the main objectives of economic and military role and the densely populated areas.

An important role in catching spies and people who have infiltrated the territory of Romania and Body Detectives.

For the monitoring of the Soviet armies in the Prut River and Black Sea, the German authorities have requested the Romanian government to install a 'two radio listening' one in Iasi, another one in Constanta.

Last movements of Romanian troops in the border of Moldova were nothing else than defensive measures from Romania to the Soviet troop movements. Actions were not recognized by Molotov Soviet Foreign Minister. In a speech published, in 'Voice of the People ', he afirms that tasked by Soviet government must declare that our troops and our aviation has not allowed violations of the borders at any point.

^{*} Doctor în științe istorice, Iași.

^{**} Muzeograf - Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

Perioada premergătoare declanșării războiului mondial a fost caracterizată de o intensificare sensibilă a acțiunilor revizioniste la nivel global. Într-un asemenea context, autoritățile statului român au acordat o atenție sporită obținerii de informații, prin intermediul Serviciului Secret, condus de Mihail Moruzov. Secțiile de Informații și Contrainformații din cadrul serviciului au fost solicitate din plin, pentru strângerea de date și observații sau concluzii necesare luării deciziilor politico-militare.

Speriat de agresivitatea sovieticilor, regele Carol al II-lea a solicitat părții germane trimiterea unei Misiuni Militare în țara sa¹. Referindu-se la această solicitare, purtătorul de cuvânt al Legației Germaniei, von Ritgen, menționase, într-o discuție particulară, care avusese loc la 30 iunie 1940, că „Germania dorește să protejeze România în fața unui eventual atac sovietic”². Situația internă și externă a României l-a determinat pe regele Carol al II-lea să îl cheme pe Ion Antonescu la guvernare. La 4 septembrie 1940, generalul a fost investit cu depline puteri. Politica dusă de guvernul Antonescu, în contextul internațional al aceluși timp, a fost una de apropiere de Germania, deși el era cunoscut, în cercurile politico-militare, ca fiind filo-englez și filo-francez. Misiunea Militară Germană solicitată de regele Carol al II-lea, a venit în România în octombrie 1940. Ea avea în vedere, printre alte misiuni, atât garantarea granițelor de atunci ale țării, după cedările teritoriale, cât și instruirea armatei române pentru pregătirea participării la război, deși România era încă stat nonbelligerant. O componentă importantă a Misiunii Militare Germane a reprezentat-o Misiunea Aeriană Germană din România. Rolul acesteia era acela al pregătirii teritoriului național românesc pentru acțiunile militare germane în Balcani contra U.R.S.S.³ Efectivele întregii Misiuni Militare Germane au venit în România în intervalul 19 octombrie-14 noiembrie 1940. În cadrul Misiunii Aerului intrau 189 ofițeri, 19 ofițeri superiori și 168 ofițeri inferiori, 648 subofițeri, 3.832 de soldați de trupă, 1.013 autovehicule și 64 de avioane. Acestor efective li s-au alăturat, pentru apărarea antiaeriană, 121 tunuri a.a., 21 mitraliere a.a și 12 proiectoare. Acestea îi erau subordonați disciplinar „comandamentul german de instruire de pe lângă diferitele genuri de arme române,

¹ Referitor la rolul Misiunii Militare Germane vezi: Martin Victor Răzvan, *Colaborarea militară româno-germană. Aspecte ale sosirii Misiunii Militare Germane în România în România în ecuația păcii și dictatului. Culegere de studii și comunicări prezentate la sesiunea dedicată aniversării a 80 de ani de la înființarea Centrului de Cercetare și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice General Radu Rosetti*, 28-30 iulie 2000, Pitești, 2001, pp. 352-362. Cu privire la trimiterea în România a unei Misiuni Militare Germane ministru plenipotențiar sovietic la București, Anatoli Lavrentiev trimetea în data de 20 octombrie 1940, ministrului de externe sovietic, Molotov, o scrisoare în care menționa că „Oficial Guvernul român spune că invitarea trupelor germane în România are drept scop instruirea armatei române și dotarea tehnică a tuturor compartimentelor armatei. Impresia este că adevăratul motiv pentru care guvernul român a făcut acest pas este promisiunea Germaniei că, după reînarmarea armatei române, cu ajutorul statelor Axei, vor depune toate eforturile pentru revenirea la România a provinciilor pierdute” Apud, Elena Iuliana Lache, *Statutul internațional al României de la război la pace (1939-1947)*, Editura Militară, București, 2010, p. 141.

² Rebecca Haynes, *Politica României față de Germania între 1936 și 1940*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 152.

³ Comandor aviator (r) Aurel Pentelescu, *Aeronautica română pe frontul de est (22 iunie 1941-23 august 1944)*, Teză de doctorat, București, 1995, p. 29.

comandanții orașelor, ofițerii germani comandanți ai gărzilor și regimentul de apărare teritorială, ale cărui batalioane se aflau la București, Ploiești și Iași”⁴ La începutul anului 1941, Comandamentul Superior al Trupelor Armatei Germane din România transmitea autorităților militare românești ordinul 51/1941, referitor la intrarea în dispozitiv a forțelor aeriene germane din România. În baza acelui ordin, toate forțele aeriene germane se subordonau Misiunii Aeriene Germane. Toate acțiunile întreprinse de către Misiunea Aeriană Germană în prima parte a anului 1941, pe teritoriul României, denotau faptul că partea germană se pregătea pentru declanșarea operațiunilor împotriva U.R.S.S.

Pe parcursul anilor 1940-1941, autoritățile române și cele germane au avut mai multe întrevederi care au vizat probleme de ordin militar și strategic, premergătoare acțiunilor din vara anului 1941. Partea română a fost informată despre data declanșării operațiunilor contra sovieticilor, abia la începutul lunii iunie. În cadrul unei întrevederi din 9 iunie 1941, dintre baronul Killinger și mareșalul Ion Antonescu, a fost pomenită data de 22 iunie. Nouă zile mai târziu, adică la 18 iunie 1941, într-o scrisoare trimisă de Adolf Hitler lui Ion Antonescu se menționa că Germania a luat hotărârea de „a reduce definitiv pericolul pentru Europa”⁵, pe care îl reprezenta U.R.S.S. În urma întrevederii și a deciziei transmise de Hitler, Ion Antonescu s-a deplasat în zona Moldovei și a dat ordin de mobilizare a armatei. În același timp, Comandamentul Trupelor Germane ale Armatei de Uscat a emis ordine privind siguranța și apărarea frontierelor României, menționând că din informațiile primite rezultă că un astfel de atac este prevăzut către sfârșitul lunii iunie⁶. Populația a fost înștiințată de autorități cu privire la declanșarea războiului împotriva U.R.S.S. prin intermediul comunicatelor de presă și a radioului, la data de 22 iunie 1944. Se dorea astfel mobilizarea populației și participarea la războiul sfânt pentru eliberarea provinciilor ocupate. Conform relatărilor martorilor, pe străzile Iașului, „pretutindeni, megafoanele urlau, Români, țara vă cheamă la luptă! Războiul sfânt a început”⁷

În planurile elaborate de partea germană, România trebuia să participe activ la Operațiunea Barbarossa⁸. Era prevăzut ca armata română, într-o primă fază, să aibă ca

⁴ Andreas Hillgruber, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu Relațiile germano-române(1938-1944)*, Editura Humanitas, București, 1994, p. 191.

⁵ Comandor aviator Aurel Pentelescu, *op.cit.*, p. 33.

⁶ Ioan Dan, *Procesul Mareșalului Ion Antonescu*. Ediție revizuită și îmbunătățită, Editura Lucman, București, 2005, p. 208.

⁷ Maria Golăescu, *op.cit.*, p.11.

⁸ Referitor la situația generală a României în această perioadă precum și la geneza operațiunii Barbarossa vezi printre altele: Bevin Alexander, *Cum ar fi putut câștiga Hitler al doilea război mondial. Greșelile fatale care au condus la înfrângerea naziștilor*. Traducere de Lidia Grădinaru, Editura Lucman, București, 2003; Gheorghe Buzatu, *Din istoria secretă a celui de al doilea război mondial*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol II, Editura Enciclopedică, București, 1995; Idem, *România cu și fără Antonescu*, Editura Moldova, Iași, 1990; Idem, *România sub imperiul haosului(1939-1945)*, Editura Rao, București, 2007; Idem și colaboratorii (editori), *Pace și război(1940-1944)*. *Jurnalul Mareșalului Ion Antonescu*(comentarii, anexe, cronologie), vol I, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008; Iosif Constantin Drăgan(coord), *Antonescu Mareșalul României și războaiele de reîntregire*, Editura Nagard, Veneția, 1991; Florin Constantiniu, Ilie Schipor, *Trecerea Nistrului (1941). O decizie controversată*, Editura Albatros, București, 1995; Florin Constantiniu, Alesandru Duțu, Mihai Retegan, *România în război.*, Editura Globus, București, 1995; Florin Constantiniu, 1941. *Hitler, Stalin și*

misiune atât acoperirea flancului sudic german, cât și de a opera cu forțele germane care înaintau în Moldova⁹. În strategia de război germană se menționa că România reprezintă un centru strategic și o bază pentru supremația politică a Europei de Est și de Sud – Est. Conform aprecierilor generalului Antonescu, prezentate lui Hitler în cadrul primelor întreveneri ale lor, se menționase că în baza Pactului Tripartit, semnat de România la 23 noiembrie 1940, a fost permisă intrarea trupelor germane pe teritoriul ei.

Pe parcursul primăverii-verii 1941, Marele Stat Major a elaborat mai multe directive referitoare la apărarea țării. În directivele din lunile aprilie - iunie se preciza că principalul obiectiv al armatei era apărarea Moldovei și asigurarea grosului forțelor în această zonă, pentru a interveni în cadrul contraofensivei avute în vedere¹⁰. Marele Stat Major a cooperat cu reprezentanții O.K.W., O.K.H., cu cei ai Misiunii Militare Germane din România, dar și cu Statul Major al Armatei a 11-a germane, instalată în zona Moldovei, în iunie 1941. În pregătirea ofensivei, Armata a 4-a din zona Iași urma să acționeze cu o escadrilă de recunoaștere, o escadrilă de legătură și două, trei escadrile de observații. Acestea erau coordonate de Comandamentul Aero Armată. Conform instrucțiunii speciale numărul 22, emisă la 8 iunie 1941, aviația de recunoaștere a Armatei a 4-a Iași avea ca rază de acțiune zona Iași-Slobozia, în nord, și Dunărea-brațul Sulina, în sud. În ceea ce privește apărarea antiaeriană a României, la data de 22 iunie 1941, Comandamentul Apărării Antiaeriene, coordonat de generalul de Divizie Gheorghe Popescu, în colaborare cu Centrul General de Pândă au mobilizat la nivelul țării trei Comandamente Apărare Antiaeriană și șase Grupări de Apărare Antiaeriană. Gruparea de Apărare Antiaeriană din zona Moldovei era condusă de locotenent colonelul Marcel Ghirculescu. Comandamentul Apărării Antiaeriene solicita Marelui Stat Major să „se depună eforturi pentru încadrarea cu mai mult personal a unităților de apărare antiaeriană de pe cuprinsul țării”¹¹, în vederea eficientizării sistemului. Membrii echipelor de apărare pasivă aveau ca

România. România și geneza operațiunii Barbarossa, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002; Pavel Moraru, *România și bătălia informațiilor între Prut și Bug (1940-1944)*, Editura Militară, București, 2011; Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Anul 1940. Drama românilor dintre Prut și Nistru*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1992; Idem, *Complot împotriva României 1939-1947*, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994; Valeriu Florin Dobrinescu, Ion Constantin, *Basarabia în anii celui de al doilea război mondial 1939-1947*, Editura Institutului European, Iași, 1995; Ioan Șișcanu, *Raptul Basarabiei 1940*, Chișinău, Editura Universității, 1993; Ion Giurcă, *Anul 1940. Drama României Mari*, Editura Pro Transilvania, București, 2000; Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Login, *Armata Română în al doilea război mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 1999; Alesandru Duțu, Maria Ignat, *1940. Drama României. Rapt și umilință*, Editura Universal Dals, București, 2000; David M. Glantz, *Hitler's Invasion of Russia 1941*, Tempus Publishing Inc., Charleston, 2001; John Erickson, Ljubica Erickson, *Hitler versus Stalin. The second world war on the eastern front*, Carlton Book, London, 2001; David Porter, *Order of Battle in the Red Army in WWII*, Amber Books, London, 2009; Richard Overy, *Russia's War*, Penguin History, London, 2010;

⁹ Alesandru Duțu, *Locul nostru în război*, în „Magazin istoric”, iunie 2001, p. 23.

¹⁰ Pentru mai multe detalii referitoare la rolul avut de Statul Major General Român în elaborarea planurilor de luptă pe parcursul războiului a se vedea Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu, *Șefii Statului Major General Român (1859-2000)*, Editura Europa Nova, București, 2001.

¹¹ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice, fond 1727, dosar 435, f. 29. (în continuare Centrul de Studii și Păstrare)

obligație să rămână tot timpul zilei în alertă, neputând părăsi instituția pe care o apărau nici măcar la sfârșit de săptămână. În planul inițial, elaborat de autoritățile militare, Comandamentul Apărării Antiaeriene al zonei Iași trebuia să raporteze Marelui Stat Major stadiul în care se aflau lucrările de apărare pasivă și zonele unde erau amplasate. Guvernul a decis ca autoritățile locale să poată colecta de la cetățeni sume de bani necesare consolidării adăposturilor antiaeriene. În caz că aceștia nu puteau oferi sumele de bani solicitate, ei aveau obligația să ajute prin muncă la repararea lor.

Autoritățile române, în colaborare cu cele germane, au înființat la nivelul fiecărei regiuni câte o zonă de apărare pasivă. Zona de apărare pasivă din Moldova, cu sediul la Iași, avea rolul de a coordona toate acțiunile apărării pasive a județelor din nordul țării. Fiecare instituție de pe raza județului avea obligația să aibă mai multe echipe de apărare pasivă. Susținerea acțiunilor s-a făcut cu finanțare din creditul de război transmis de Ministerul de Finanțe către Ministerul de Interne și Ministerul de Război. Consiliul de Patronaj al Operelor de Caritate urma să se ocupe de asigurarea stocurilor de alimente prevăzute populației retrase în adăposturile antiaeriene.

Ministerul Apărării și Ministerul de Interne au tipărit broșuri care cuprindeau instrucțiuni referitoare la modul cum trebuia să se acționeze în cazul unui atac aerian. Informațiile publicate în broșuri¹² aveau și rol de mobilizare a populației și a armatei. Broșurile erau distribuite către instituții prin intermediul Ministerului Propagandei Naționale și prin intermediul Serviciului de Propagandă, existent în cadrul Apărării Pasive.

Planurile elaborate de Marele Stat Major prevedeau că, pentru început, „pe frontul de pe linia Prutului trebuiau să se execute acțiuni de fixare a adversarului”¹³. În elaborarea planurilor de luptă, un rol important l-a avut și S. S. I. Serviciul conlucrea cu Marele Stat Major, dar se afla sub ordinele Președinției Consiliului de Miniștri. S. S. I. avea rolul de organ de informare a conducerii statului. În urma deciziilor adoptate de Ion Antonescu pe durata războiului, Serviciul, în colaborare cu Ministerul de Interne, a avut ca sarcină recrutarea și instruirea, în școli special înființate, a viitorilor agenți care urmau să participe la misiuni pe frontul de est. În baza *Legii pentru înființarea Serviciului Special de Informații*¹⁴, se lăsau depline puteri șefului S.S.I., Eugen

¹² Broșurile erau adresate populației de la sate și orașe purtând titlul de *Măsuri de apărare în caz de bombardament la sate și orașe*, fiind obligatorii pentru întreaga populație.

¹³ Teofil Oroian, Gheorghe Nicolescu, *op. cit.*, p. 227.

¹⁴ După preluarea puterii Ion Antonescu a emis o nouă lege de organizare și funcționare a serviciilor de informații înființând începând cu septembrie 1940 *Serviciul Special de Informații*. Această nouă structură informativă înlocuia fostul *Serviciu Secret*, condus printre alții de către Mihail Moruzov. Referitor la activitatea lui Moruzov vezi Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și frontul secret*, Editura Elion, București, 2004. Cu privire la înființarea noului serviciu vezi decretul lege numărul 3083, în „Monitorul Oficial” partea I, 25 septembrie 1940. Un al doilea decret cu numărul 3084 publicat tot în „Monitorul Oficial” din aceeași zi de 25 septembrie 1940 menționa că noul șef al S.S.I. era colonelul Ioan Nicolaid. Acesta a fost însă înlocuit cu Eugen Cristescu, fost șef al Siguranței. Despre numirea lui Eugen Cristescu la conducerea principalului serviciu de spionaj românesc din aceea perioadă, mai târziu fratele său, Gheorghe Cristescu avea să afirme că „printre pretendenții la postul de șef al S.S.I., 3 sunt mai preciși, și anume Tomescu Ștefan, inspector și șef al contraspionajului de la Marele Stat Major, Constantin Maimuca, inspector general la Siguranță și generalul Seinescu, fost șef al Secției a doua Informații din Marele Stat Major. Dar

Cristescu. Sub conducerea lui Eugen Cristescu structurile Serviciului Special de Informații au suportat transformări importante.

Secția Informații din cadrul noului serviciu a fost supusă unei „serioase operații de chirurgie”, primind prerogative sporite. Noul personal angajat provenea mai ales din cadrul ofițerilor existenți în Marele Stat Major. Secția trebuia să elaboreze rapoarte care erau transmise mareșalului și ministerelor. Pe durata războiului, *Secția Informații* a fost condusă de colonelul Ion Lissievici, numit de Eugen Cristescu, cu aprobarea Conducătorului Statului.

Secția Contrainformativă din cadrul S. S. I. a fost și ea supusă reorganizărilor făcute din ordinul directorului, care avea ca principiu prevederea că obligația unui serviciu de informații stă în opera de prevenire¹⁵. În anii războiului, secția s-a confruntat, atât cu acțiunile întreprinse de sovietici, cât și cu cele efectuate de spionajul maghiar. Mulți agenți maghiari activau în zona Moldovei, între Galați și Iași. Aceștia aveau ca principal obiectiv urmărirea trupelor române de la frontiera de est, pentru ca în situația în care armatele române ar fi creat probleme Germaniei pe front, să poată obține aprobarea ocupării întregii Transilvanii.

Pentru a ajuta aviația dislocată în zonă, Serviciul Special de Informații a înființat *Eșalonul Mobil*, care urma să acționeze pe frontul de est. Această structură a înființat trei centre de informare în Moldova, la Galați, Iași și Suceava.

S. S. I. avea în subordinea sa și un Birou al Regiunilor, care coordona acțiunile de contrasabotaj și spionaj. Un astfel de birou exista și la Iași. În timpul operațiunilor militare din est, S. S. I. a deplasat personal din cadrul așa numitei *Secții G*. Secția făcea parte din *Eșalonul Mobil* al Serviciului, având ca principal obiectiv colaborarea, pe frontul de est, cu serviciile de informații externe ale armatelor aliate. La Iași a fost înființat un *Centru de Informare* care avea ca activitate culegerea de date privitoare la atacurile aeriene din zona Moldovei. Referindu-se la activitatea *Centrului de Informare*, Eugen Cristescu afirma că serviciul înființase chiar o școală de agenți *pentru dobândirea cunoștințelor cât mai temeinice în toate ramurile cu legături directe sau indirecte în materie de informații*¹⁶. Persoanele instruite în cadrul centrului urmau să lucreze în *Centrele de Informare* și să transmită ulterior către S. S. I. informațiile culese despre spioni, aviatori capturați și alte știri din zona frontului. Încă din primele zile ale conflictului, *Centrul Informativ Iași*, ca parte a *Eșalonului Mobil*, a cules știri despre armatele sovietice din preajma frontierei. Mijloacele folosite în obținerea de informații erau interogările prizonierilor sau rapoartele agenților infiltrați peste Prut¹⁷. *Centru Informativ* colabora cu un birou de siguranță din cadrul Inspectoratului de Jandarmi Iași, birou care avea ca principal obiectiv verificarea informațiilor obținute.

este numit un al patrulea și anume Eugen Cristescu”, Idem, *Omul de taină al Mareșalului*, Editura Elion, București, 2005, p. 175 (în continuare *Omul de taină*).

¹⁵ Cezar Măță, *Serviciile secrete ale României în războiul mondial (1939-1945)*. Cuvânt înainte de Gheorghe Buzatu. Indice general de Alexandrina Ioniță, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2010, p. 104.

¹⁶ Cristian Troncotă, *România și frontul secret (1859- 1945)*, Editura Elion, București, 2008, p. 247.

¹⁷ Referitor la activitatea S.S.I. pe parcursul anilor 1939-1947 a se vedea și Florin Pintilie, *Serviciul Special de Informații în perioada 1939-1947*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2003.

Biroul 2 Contrainformații din S. S. I., coordonat de locotenent colonel Gheorghe Petrescu și locotenent colonelul Ioan Catană, avea ca obiectiv coordonarea activității Birourilor Statistice Militare. Aproximativ la frontul de granițe România, după 1943, a impus înființarea unei structuri și la Iași. Aceasta avea ca responsabilitate verificarea informațiilor și contracararea acțiunilor armatelor sovietice.

Pe parcursul războiului, în structura Jandarmeriei a luat înființă un *Grup de poliție specială*. Grupul a colaborat pentru strângerea de informații cu S. S. I. Ion Antonescu a solicitat Jandarmeriei să fie instruiți la nivelul instituției un număr de cel puțin 300 de persoane care să conlucreze cu Marele Stat Major și S. S. I., pe frontul de est. Ca urmare a dispoziției primite, Inspectoratul General al Jandarmeriei a transmis către Inspectoratele Regionale de Jandarmi ordinul ca „pe tot parcursul războiului formațiunile de jandarmi teritoriale să fie în permanentă stare de luptă”¹⁸ Informațiile strânse din zona județelor Moldovei erau transmise Inspectoratului Regional de Jandarmi Iași pentru întocmirea Buletinelor Informative, care, apoi, erau remise Inspectoratului General al Jandarmeriei. Directivele, ordinele și rezoluțiile emise de către Ion Antonescu erau transmise șefului serviciului, verbal sau în scris, prin intermediul secretarului general al Cabinetului Militar.

Pentru a se evita abuzurile funcționarilor Serviciului, pe durata războiului, s-a înființat, în baza *Legii pentru înființarea Serviciului Special de Informații*, o *Comisie pentru numiri și înaintări* și o *Comisie de disciplină*.

Rapoartele elaborate de autoritățile militare germane din cadrul Grupului de Armate Sud și S.S.I., în ziua de 22 iunie 1941, arătau că „patrurile noastre au trecut râul Prut între Galați și Iași fără să întâmpine rezistență”¹⁹, ocupând podurile din zonă. La 22 iunie 1941, Serviciul Special de Informații a elaborat mai multe Buletine Informative referitoare la declanșarea războiului. Conform informărilor, radiourile din Germania au transmis pe parcursul întregii zile „Proclamația cancelarului Hitler”. Prin intermediul acesteia se anunța declanșarea războiului împotriva Rusiei. În proclamație se menționa că „U.R.S.S. a urmărit slăbirea Germaniei prin ocuparea Țărilor Baltice, Basarabiei, încălcări terestre și aeriene a teritoriului Germaniei și României”²⁰.

În urma hotărârilor luate de către Președinția Consiliului de Miniștri, teritoriul României, trebuia să fie împărțit încă din primele momente ale războiului, în zone de operațiuni militare. De la începutul campaniei din est, zona Moldovei a fost inclusă în cadrul zonei armatelor de operații. Din acest motiv, regulile care se aplicau posturilor de jandarmi erau cele existente în rândul armatelor de pe front.

Bombardamentele aliate asupra României au făcut obiectul mai multor lucrări²¹ Așa cum arăta istoricul Gheorghe Brătianu, România era „în atenția estului

¹⁸ Vasile Mihalache, *Istoria Jandarmeriei Române (1850- 2000)*, Editura Ministerului de Interne, București, 2000, p. 208.

¹⁹ Franz Halder, *Jurnal*. Versiunea românească Corina Grigore Pintilie, Editura Elit, București, 1998, p. 367.

²⁰ A. N. I.C., fond P. C. M.- Cabinetul Militar, dosar 341/1941, f. 143.

²¹ Istoriografia care face referire la bombardamentele aliate asupra României a avut mult timp o orientare unilaterală. Astfel, dacă atacurilor declanșate de anglo-americani li s-a acordat un spațiu amplu având un efect major asupra mentalității epocii, cele sovietice nu au „beneficiat” de o atenție specială decât în ultima vreme, prin mai multe studii, dintre care pot fi amintite cele semnate de Viorel Gheorghe, *Județul*

(a U.R.S.S. – n.ns.) și vestului tot timpul”²², această situație accentuându-se odată cu declanșarea războiului din est, datorită poziției strategice și a resurselor economice de care dispunea statul român.

Unele zone din cuprinsul României, precum capitala țării și cu precădere orașele Ploiești, Pitești (localități cu industrie petrochimică), și cele aflate la granița cu U.R.S.S. au devenit ținte ale aviației sovietice. Problema parașutiștilor sovietici și a atacurilor aeriene preocupa în cea mai mare măsură și autoritățile germane din România interesate să păstreze intacte capacitățile de extracție și prelucrare a petrolului și a zonelor militare din apropierea granițelor. Astfel, Comandamentul 5 Teritorial transmitea, prin Ordinul Circular numărul 2717/1941, *Instrcțiunile date de Comandamentul Suprem al trupelor germane din România asupra comportării trupelor la apariția parașutiștilor și trupelor aerotransportate inamice*, prin care se stabileau măsurile obligatorii pentru contracararea acestora. La observarea lansării sau a aterizării parașutiștilor sau a trupelor aerotransportate, orice soldat trebuia să înceapă lupta contra lor și să raporteze imediat autorităților militare germane sau române, folosind consemnul „convorbire de aterizare aeriană radio urgență”, la care toate celelalte convorbiri erau întrerupte până la confirmarea mesajului de către autoritatea căreia îi era transmis. Orice autoritate era datoare să transmită imediat acest raport esalonului superior și, până la sosirea trupei destinate pentru acest scop, să înceapă să organizeze lupta fără cruțare contra inamicului prin utilizarea tuturor soldaților și trupelor aflate în apropierea locului de aterizare²³

De la începutul conflictului, U.R.S.S. a trimis parașutiști și agenți în spatele trupelor româno-germane, pentru a obține informații referitoare la transporturile militare efectuate de inamic, infrastructura zonei, principalele obiective cu rol economic și militar și despre zonele dens populate. Agenții sovietici aveau și sarcina identificării și fotografierii podurilor din zona de frontieră. Pentru a nu deveni suspecti grănicerilor, ei foloseau ca mijloc de transport căruțele. Dintr-o notă emisă de Serviciul Special de Informații, rezulta că sovieticii se infiltraseră în „zona comunei

Prahova 22 iunie-15 iulie 1941. Secvență din războiul aerian, în „Anuar”, Tom X, 2001, p.148-157; Idem, *Războiul aerian la Curbura Carpaților (1941-1942)*, în „Mousaios”, Tom VII, Buzău 2001, p. 259-282; Idem, *România sub bombe aviației sovietice (22 iunie -30 iunie 1941)*, în „Mousaios”, Tom VIII, Buzău 2001, pp. 400-475; Idem, *România sub bombe aviației sovietice 1 iulie 1941-august 1943*, în „Mousaios”, Tom IX, Buzău 2004, p.409-446; Aurel Pentelescu, *op.cit.*; Alexandru Alin Spănu, *Atacurile aeriene sovietice asupra României (22 iunie-16 octombrie 1941)*, în volumul *Omagiul istoricului Valeriu Florin Dobrinescu*, Coordonator Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2003, pp. 547-559; Pentru mai multe detalii referitoare la rolul aviației în cel de al doilea război mondial a se vedea și lucrarea *World War II. Album*, Edited by Hall Buell, Tess Press, New York, 2002. Dintre lucrările de memorialistică ale unor participanți la acele evenimente pot fi menționate jurnalele unor personalități din viața politică și culturală din România: Raoul Bossy, *Jurnal (2 noiembrie 1940- 9 iulie 1964)*, Prefață de Florin Constantiniu, membru corespondent al Academiei Române. Ediție îngrijită de Ion Mamina, Editura Enciclopedică, București, 2001, Camil Demetrescu, *Note- Relatări*. Ediție îngrijită de Nicolae C. Nicolescu, Editura Enciclopedică, București, 2001; Constantin C. Giurescu, *Amintiri*. Ediție îngrijită de Dinu C. Giurescu, Editura All, București, 2000.

²²Apud, Constantin Hlihor, *Armata Roșie în România, adversar. aliat, ocupant (1940-1948)*, vol. I, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1996, p. 107.

²³ Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Buzău, (în continuare D. J. A.N. Buzău), fond Legiunea de Jandarmi Buzău, dosar 11/1941, f. 132.

Popricani, cu ajutorul unui țăran pe nume Balios Vasile²⁴. Aceștia aveau ca misiune obținerea de informații despre armatele româno-germane din zonă. Prin infiltrarea spionilor și răspândirea de manifeste pe teritoriului României, sovieticii au urmărit influențarea populației cu privire la desfășurarea războiului. În aceste misiuni au folosit atât agenți ai serviciilor secrete, parașutiști, cât și simpatizanți ai comunismului din teritoriile ocupate în 1940. Mulți dintre ei au acționat chiar în zona Iași²⁵.

Autoritățile de la Moscova trimiteau în misiune agenți de informații recrutați din toate straturile sociale. Viitorii agenți semnav documente de colaborare cu serviciile secrete sovietice. Fiecare spion avea obligația să alcătuiască dosare cu notele informative referitoare la obiectivele urmărite. Biroul Contrainformații din cadrul Marelui Cartier General a redactat o sinteză informativă referitoare la *Parașutiștii sovietici ca agenți de spionaj, sabotaj și terorism*, în care se preciza că „U.R.S.S. a folosit parașutiști pentru spionaj mai ales în ultima perioadă”²⁶. Agenții instruiți în cadrul unor școli speciale existente în Chișinău, Odessa și Tiraspol urmăreau să creeze panică în rândul populației. În materialul elaborat a fost prezentat și modul de acțiune al agenților, care fie se deplasau în același timp cu armatele de pe front, fie acționau în spatele armatelor româno - germane. S. S. I. menționa că de recrutarea agenților se ocupa *Conducerea Superioară a Propagandei din Armata Roșie*, care colabora cu celelalte instituții de spionaj din U.R.S.S. Autoritățile române au acționat pentru capturarea spionilor folosind reprezentanții Jandarmeriei, ai Marelui Stat Major și ai Serviciului Special de Informații. După cum se preciza într-o notă informativă a S. S. I., Legația Sovietică de la București era puternic implicată în acțiunile de spionaj. Un număr restrâns de membri ai Legației aveau ca sarcină identificarea punctelor de graniță mai puțin supravegheate de către autoritățile române, pentru a crea aici organizații comuniste. Conform S. S. I., Legația identificase locurile propice de trecere în nordul țării. Până la începutul anului 1941, sovieticii ar fi trecut peste 1.500 de revolve calibru 7,65 mm și mitraliere Nagand. Armele au fost introduse în portierele mașinilor, în valizele diplomatice și chiar prin intermediul unor

²⁴ Cristian Troncotă, Alin Spănu, *Documente S. S. I. privind spațiul sovietic 22 august 1939- 23 august 1944*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2004, p. 151.

²⁵ Referitor la lansarea parașutiștilor și efectuarea de spionaj de către sovietici pe parcursul celui de-al doilea război mondial vezi Viorel Gheorghe, Alexandru Gaiță, *Parașutarea spionilor sovietici și intrarea României în război*, în „Opinia”, Anul X, p.8; Viorel Gheorghe, *Acțiuni de spionaj în România în anii celui de-al doilea război mondial*, în volumul, „Omagiul istoricului Valeriu Florin Dobrinescu”, Coordonator Horia Dumitrescu, Editura Pallas, Focșani, 2003, pp. 502-515; Pavel Moraru, *România și bătălia informațiilor între Prut și Bug (1940- 1944)*, Editura Militară, București, 2011. În februarie 1941 au fost prinși doi spioni care acționau în zona județului Iași. Ei aveau asupra lor armamentul necesar și sumele de bani aferente desfășurării misiunii. Obiectivul lor era de a „afla unde se găsesc unități militare germane și de a duce dincolo acte de ale ostașilor germani aflați în Moldova” A. N. I. C., P.C.M., dosar 164/1941, f. 2. În luna martie 1941, într-un raport, întocmit de Secția a 5 a din Marele Stat Major, intitulat *Doctrina și caracteristicile conducerii războiului în armata sovietică* se arăta că, „forța de atac era dată de grupele de parașutiști sau de partizani lansate în spatele frontului cu misiunea de a sprijini în mod efectiv armata operativă pentru a influența moralul populației și a trupelor combatante” Mioara Anton, *Propagandă și război. Campania din est (1941-1944)*, Editura Tritonic, București, 2004, p. 326.

²⁶ Cristian Troncotă, *Glorie și tragedii. Momente din istoria serviciilor de informații și contrainformații române pe frontul de est (1941-1944)*, Editura Nemira, București, 2003, p. 61(în continuare *Glorie și tragedii*).

curieri cu destinații precise²⁷ Ca urmare a acestor evenimente, dar și a altora, la sugestia ministrului Afacerilor Externe și a lui Grigore Gafencu, ambasadorul României la Moscova, Generalul Ion Antonescu a dat ordin ca tot personalul „Legației Sovietice din capitală să fie urmărit de aproape în toate deplasările [...] discret și cu tact”²⁸ În felul acesta, autoritățile române reacționau și la permanenta supraveghere a Legației României de la Moscova, de către N.K.V.D. Ținte ale serviciilor secrete sovietice erau și ofițerii germani. Președinția Consiliului de Miniștri era informată în prima parte a anului 1941 că de la școala de teroriști din Chișinău au fost trimiși în România patru indivizi cu ordin precis de a comite asasinat asupra ofițerilor germani pentru a provoca tulburări²⁹ Direcția Generală a Poliției menționa și ea că membrii mișcărilor comuniste, originari din Moldova, primiseră ordinul să se întoarcă împreună cu refugiații din Basarabia în România, pentru a continua aici noua activitate în spatele frontului.

O notă informativă a S. S. I., referitoare la acțiunile subversive, arată că se luase decizia, de către conducerea U.R.S.S., de a folosi echipe mici de spioni, recrutați din rândul locuitorilor Basarabiei, care să acționeze pe teritoriul României³⁰. Printre spionii infiltrați erau și femei, pe post de radiotelegrafist. Misiunea spionilor era atât de a culege date utile în stabilirea strategiilor militare, cât și de a acționa pentru distrugerea căilor ferate, a podurilor și a șoselelor. Un alt obiectiv urmărit în permanență a fost întreruperea comunicațiilor, prin distrugerea rețelelor telefonice. Marele Stat Major elaborase încă din martie 1941 un raport în care se menționa că sovieticii înțeleg să folosească pe scară largă agenți lansați în spatele frontului cu scopul de a produce panică în rândul populației³¹. În vederea capturării spionilor și a parașutiștilor sovietici, autoritățile române au acționat utilizând aviația și jandarmeria. Inspectoratul General al Jandarmeriei supraveghea, prin intermediul Jandarmeriei Teritoriale, activitatea elementelor subversive din interiorul țării, care puteau distruge

²⁷ D. J. A. N. Buzău, fond Poliția Oraș Buzău, dosar 21/1941, f. 34.

²⁸ *Ibidem*, f. 160.

²⁹ *Ibidem*, f. 117.

³⁰ Serviciile secrete românești pe parcursul anilor de război au prins mai mulți spioni veniți din Basarabia. Astfel încă din luna septembrie 1940 se raporta către Președinția Consiliului de Miniștri faptul că în zona râului Prut fusese prins de către Compania de Grăniceri Răducăneni –Iași basarabeanu Mihail Vidrașca. În cadrul interogatoriului la care a fost supus el „a declarat că autoritățile sovietice din Basarabia l-au forțat să treacă în România pentru a culege informații referitoare la starea de spirit din armata română și din sânul populației civile, să afle amplasamentele trupelor de grăniceri și ale unităților militare românești de pe malul Prutului. Referitor la dispozitivul unităților sovietice din Basarabia, el a declarat că în fiecare sat de pe malul Prutului sovieticii aveau câte un pichet de grăniceri, fiecare cu un efectiv de 34-36 de soldați, dotat cu câte patru cai, doi câini și un camion cu capacitate de două tone; la Nisporeni se afla artileria antiaeriană motorizată, cu circa 30-40 de piese; la Vărzărești se mai aflau vro 20 de tancuri, foarte vechi, la Ungheeni sovieticii aveau un regiment de infanterie, cu o coloană de 60-70 de mașini. Trupele sovietice din apropierea hotarului româno- sovietic nu erau cantonate prin localități, ci prin corturi, pe câmp. Numai grănicerii erau cazați în case. Patrurile de frontieră erau duble: una alcătuită din poliția secretă (G.P.U.) și o patrulă formată din grăniceri. De la alte persoane venite din Basarabia s-a aflat că la Ungheeni ar fi existat peste 300 de tancuri și tanchete, camuflate la circa 300- 400 de metri în spatele malului stâng al fluviului” Apud Pavel Moraru, *România și bătălia informațiilor între Prut și Bug (1940-1944)*, Editura Militară, București, 2011, pp. 31-32.

³¹ D. J. A. N. Buzău, fond Poliția Oraș Buzău, dosar 21/1941, f. 329.

sistemul feroviar și podurile sau luptau împotriva desantului aerian. Pentru capturarea parașutiștilor sovietici, s-au înființat 22 de companii de poliție zonală. Au fost concentrate, încă de la începutul anului 1941, 31 de companii și 8 plutoane de poliție, în subordinea Marilor Unități operative ale armatei. S-au mai mobilizat 12 batalioane operative de jandarmi și Regimentul de jandarmi pedestri. Aceștia din urmă aveau ca îndatorire reținerea militarilor găsiți izolați și supravegherea persoanelor civile care nu se legitimau.

Un rol important în prinderea spionilor și a persoanelor infiltrate pe teritoriul României îl avea și *Corpul Detectivilor*. Acesta făcea parte din structurile Poliției Române și avea ca obiectiv „supravegherea și urmărirea informativă a persoanelor ce periclitaau siguranța statului, ordinea internă și integritatea statului, precum comuniști, emigranți ruși, agenți ai serviciilor secrete”³². Atât în preajma declanșării războiului, cât și pe parcursul desfășurării acestuia, S. S. I., în colaborare cu alte instituții cu rol informativ³³, elabora un *plan general de informații anual*. Planul putea fi modificat oricând de către conducerea Serviciului, în funcție de noile situații care apăreau atât pe front cât și pe plan intern.

Pentru eficientizarea acțiunilor s-a elaborat și un *plan de căutare a informațiilor*³⁴, care cuprindea date de ordin militar, în proporție de peste 80%. La întocmirea planului respectiv a colaborat personalul care aparținea Secției Informații a S. S. I., împreună cu reprezentanți ai Marelui Stat Major. În baza rezultatelor obținute se realiza așa-numitul *plan definitiv de informații*. Planul întocmit era mai apoi aprobat de conducerea Marelui Stat Major și transmis Serviciului Special de Informații pentru a fi pus în aplicare. Șeful *Secției Informații* din cadrul S. S. I. și conducerea Marelui Stat Major cunoșteau în detaliu planul, în baza căruia prezentau, constant, informări Mareșalului Antonescu. Astfel, se cunoștea exact activitatea armatelor sovietice. S. S. I. a colaborat și cu Ministerul Afacerilor Străine în vederea obținerii de informații de ordin militar, economic și politic, în preajma declanșării operațiunilor contra U.R.S.S.

Conform unor estimări realizate de către autoritățile române înainte de declanșarea conflictului, sovieticii ar fi dispus de peste 20.000 de parașutiști amatori³⁵, dar din rapoartele serviciilor speciale românești rezulta că aceștia nu fuseseră folosiți până în acel moment. Informațiile obținute erau transmise de către Marele Cartier General, urgent, unităților militare. Pentru a fi mai eficienți în prinderea spionilor și a parașutiștilor sovietici, reprezentanții statului român au hotărât, pe parcursul anului 1941, „înființarea, organizarea și funcționarea unităților de infanterie aeriană în cadrul aeronauticii militare”³⁶. Decretul lege, emis de mareșal, cu privire la infanteria

³² Vasile Bobocescu, *Istoria poliției române*, Editura Ministerului de Interne, București, 2000, p. 288.

³³ Pe parcursul războiului pe lângă informațiile oferite de către Serviciul Special de Informații un rol important în stângerea, prelucrarea și prezentarea sub forma unor sinteze informative adresate Președinției Consiliului de Miniștri îl mai aveau și Direcția Generală a Poliției și Jandarmeria Română.

³⁴ *Planul de Căutare a Informațiilor* se elabora având la bază problemele zonei respective. În plan se prevedeau atât mijloacele de punere în aplicare cât și rețeaua ce urma a fi folosită.

³⁵ Colonel Mircea Tănase, *Salt în istorie. Parașutiștii din România în anii celui de al doilea război mondial* Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003, p. 74.

³⁶ *Ibidem*, p. 51.

aeriană, făcea referire la unități de parașutiști organizate pe companii, batalioane și regimente. În baza acestui decret, Subsecretariatul de Stat al Aerului, coordonat de Gheorghe Jienescu, a elaborat o *Notă studiu asupra posibilităților de formare a unui corp de parașutiști*. Despre adoptarea acestui model de organizare al aviației române, Marele Cartier General român aprecia că preluarea modelului german a dus la „câștigarea spațiului aerian, neutralizarea rezervelor strategice inamice, avantaje ce au deschis calea spre victorie”³⁷. Informațiile transmise de S. S. I. despre situația parașutiștilor sovietici menționau că în U.R.S.S. se acorda o mare atenție unităților de parașutiști și transporturilor aeriene, al căror număr crescuse. Autoritățile considerau că parașutiștii reprezentau o armă de elită, un grup de oameni care trebuie să aibă o pregătire militară de excepție și conștiința actului de sacrificiu³⁸.

Acțiunile desfășurate de spioni și cele ale brigăzilor de debarcare aeriană, folosite pe toată durata conflictului, au dus la eficientizarea atacurilor de pe frontul de est. Astfel de brigăzi au activat în zona graniței cu România, dar și în alte zone, precum Crimeea sau zona petroliferă din U.R.S.S. La începutul războiului, sovieticii acționau cu 11 brigăzi de debarcări aeriene. Unii dintre parașutiști fuseseră instruiți în cadrul școlilor existente la Erevan și Batumi.

Trebuie menționat și faptul că pe parcursul lunii august a anului 1941, la Moscova, au avut loc negocieri secrete între reprezentanții guvernului sovietic și cei ai Marii Britanii, referitoare la acțiunile comune de spionaj împotriva Germaniei și aliaților ei. În documentul semnat la 30 septembrie 1941 se prevedea printre altele că serviciile secrete ale celor două țări să își acorde asistență reciproc. *„Această asistență va include procurarea de documente, procurarea și introducerea de materiale și de stații de radio în teritoriile respective. Organizațiunile britanică și sovietică își vor acorda întreaga asistență pentru realizarea comunicațiilor. Autoritățile britanice și sovietice vor schimba orice informație care poate fi folosită în activitățile subversive. De asemenea, autoritățile britanice și sovietice vor face schimb de informații privind dezvoltarea mijloacelor tehnice și a metodelor de sabotaj. Britanicii și sovieticii își vor acorda sprijin reciproc pentru stabilirea legăturilor cu structurile lor din zonă și pentru introducerea agenților lor în țările balcanice”*³⁹.

Acțiunile aviației române aveau ca obiectiv contracararea operațiunilor aviației sovietice care vizau urmărirea mișcării trupelor germano-române în zona de graniță, depistarea obiectivelor strategice, ce fuseseră declanșate anterior chiar atacurilor de la 22 iunie 1941⁴⁰, efectuarea de bombardamente, răspândirea de

³⁷ Dr. Valeriu Avram, *Germanii în aeronautica română*, Editura Comunicator Impex, București, 2004 p. 188.

³⁸ Alin Spânu, *Parașutiștii sovietici în România. Grupa lansată în județul Iași la 24 iulie 1941*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, Anuarul Muzeului Județean “Ștefan cel Mare”, Vaslui, XXVIII- XXIX, vol. II, p. 222. (în continuare *Parașutiștii sovietici în România*).

³⁹ Maria Georgescu, Mihai Retegan, S. S. I.-S. O. E. *Jurnal politic (1941-1944)*, Editura Rao, București, 2007, pp. 207-208.

⁴⁰ Acțiuni de survolare a teritoriului românesc în preajma graniței avuseseră loc încă de la începutul anului. Postul de jandarmi Sculeni informa Prefectura Iași, în data de 22 ianuarie, că asupra comunei zburase, cu o zi înainte, un avion cu trei motoare de culoare cenușie și la aripi avea alb și roșu. Acesta a trecut pe deasupra satului Sculeni la o înălțime de 500-600 metri. Același avion a zburat și deasupra satului Frăsuleni, unde grănicerii români au tras cu armele asupra lui. Despre acțiunile aviației sovietice,

manifeste cu rol propagandistic etc. Conform planurilor tactice, elaborate de către autoritățile române, încă de la sfârșitul anului 1940, aviația militară română trebuia să răspundă unor execuții prompte și adaptate nevoilor, având în organica sa totalitatea elementelor necesare exercitării rolului ca armată de luptă principală⁴¹.

Prin documentul „*Instrucțiuni numărul 2000*”, elaborat de Statul Major al Aerului și de Subsecretariatul de Stat al Aerului, în 1941, aeronautica militară română a fost reorganizată, înființându-se două organe de coordonare și control: Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului, care urma să se ocupe cu apărarea antiaeriană a obiectivelor militare și industriale de pe întreg teritoriu național, și Comandamentul Forțelor Aeriene. Aviația militară română acționa cu: *trei flotile de informații și bombardament ușor a câte două grupuri, iar fiecare grup avea trei escadrile a nouă avioane românești și trei escadrile de legătură, 1 corp aerian cu trei flotile de vânătoare a câte trei grupuri, fiecare grup avea trei escadrile a câte 12 avioane*⁴². Ea era susținută de artileria antiaeriană, compusă din patru brigăzi a câte două regimente, fiecare regiment având trei divizioane a câte 4-5 baterii de tunuri Vickers și Skoda, de 75 mm.

Subsecretariatul de Stat al Aerului și Ministerul de Interne au colaborat pentru stoparea infiltrării spionilor și a parașutiștilor străini. Posturile de jandarmi de pe raza județului au transmis către Jandarmeria Iași mai multe rapoarte referitoare la infiltrări ale spionilor, cum au fost cele din comuna Țuțora. Au existat și cazuri când unii locuitori ai comunelor de graniță ofereau adăpost și hrană spionilor, așa cum a fost în comuna Reditu Mitropolie, unde mai mulți localnici au fost arestați și acuzați de spionaj. Conform serviciilor românești de spionaj, autoritățile din U.R.S.S. își propuseseră să trimită, pe parcursul întregului an 1941, în România, peste 360 de parașutiști. O parte din aceștia urmau să activeze în zona de graniță a județului Iași. Autoritățile de la București au decis ca aceste știri să fie comparate cu informațiile din alte surse și exploatate⁴³. Pentru creșterea eficienței operative, I. G. J. trebuia să transmită Marelui Stat Major orice modificare apărută în cadrul Inspectoratelor Regionale de Jandarmi, pe parcursul desfășurării operațiunilor militare. La rândul său, Comandamentul General al Etapelor trebuia să permită jandarmilor, în momentul terminării operațiunilor militare, revenirea la atribuțiile avute anterior. Conform ordinilor primite de la Marele Stat Major, Comandamentul urma să înștiințeze Inspectoratul General al Jandarmeriei cu privire la îndeplinirea ordinelor.

Jandarmeria Iași menționa în cadrul unui raport din data de 18 iunie. În 17 iunie, a fost găsit de locuitori, pe câmp, în marginea satului Românești, un balon sondă de cauciuc, care avea atârnat un aparat de înregistrare. În material se arăta că în comuna Grajduri fusese descoperit de jandarmi un astfel de balon. Prin acțiunile întreprinse autoritățile sovietice au urmărit cunoașterea sistemului de apărare româno – german, amplasarea exactă a armatelor ce urmau să participe la război și dotarea acestora. În ziua de 14 iunie 1941 sovieticii infiltraseră grupe de spioni. O parte din aceștia au fost capturați în comuna Bosia, iar alții în orașul Pașcani. *Buletin Informativ transmis de către Inspectoratul de Jandarmi Iași în data de 18 iunie 1941 către Corpul 4 Teritorial Iași* Centru de Cercetare și Păstrare, fond, C4 Teritorial, dosar 1349, f.180.

⁴¹ Dr. Valeriu Avram, *op.cit.*, p. 185.

⁴² General Platon Chirnoagă, *Istoria politică și militară a războiului României contra Rusiei sovietice (22 iunie 1941- 23 august 1944)*, Editura Fides, Iași, 1997, p. 113.

⁴³ A.N.I.C., fond P.C.M.-Cab. Militar, dosar 375/1941, f.189.

Personalul Inspectoratului Regional de Jandarmi avea de gestionat și situațiile în care securitatea populației civile era amenințată cu armamentul din cuiburi de mitraliere sovietice⁴⁴ rămase în zonă. Armamentul abandonat reprezenta un pericol pentru localnici și din cauza faptului că se puteau produce accidente în momentul utilizării necorespunzătoare. În vederea preîntâmpinării accidentelor provocate prin folosirea armamentului „descoperit”, autoritățile au cerut populației să încercuiască zona unde se afla armamentul și să anunțe cel mai apropiat post de jandarmi sau pe reprezentanții armatei.

Pentru supravegherea activității armatelor sovietice în zona Prutului și a Mării Negre, autoritățile germane au solicitat guvernului român instalarea a „două posturi de radio ascultare unul la Iași, altul în Constanța”⁴⁵. Cu toate acțiunile întreprinse, nu s-a putut evita infiltrarea spionilor și raidurile avioanelor sovietice. Autoritățile române au înaintat reprezentanților U.R.S.S. note de protest cu privire la violarea granițelor de către aviația sovietică. Guvernul României a hotărât luarea de măsuri de ordin militar, ca răspuns la aceste incursiuni. Ultimele mișcări ale trupelor române în zona de frontieră din Moldova nu au reprezentat altceva decât măsuri defensive din partea României la mișcările trupelor sovietice.

Acțiunile nu au fost recunoscute de Molotov, ministrul de Externe sovietic. Într-un discurs publicat în „Vocea Poporului”⁴⁶, acesta afirma că „însărcinat fiind de guvernul Uniunii Sovietice trebuie să declar că trupele noastre și aviația noastră nu și-a permis încălcarea granițelor în nici un punct. O minciună și o provocare este și declarația de azi a lui Hitler”⁴⁷. Referitor la atacurile declanșate asupra Iașului, în primele ore ale războiului, martori oculari menționau că acestea au fost de durată și intensitate mare, din zona Sărării putând fi observate flăcările exploziilor și ale tirurilor de artilerie care luminau orizontul. Noaptea, casele de pe dealul de dincolo de Țicău și Tătărași apăreau ca niște siluete negre. Uneori se vedeau sfărâmat-uri de case, de pământ și probabil de trupuri omenești⁴⁸.

Reconstituirea rolului și a locului județului Iași în cadrul evenimentelor militare din anii 1941 – 1944 nu ar fi fost posibilă fără a prezenta mai întâi situația militară a țării înainte de izbucnirea războiului. Conștienți fiind de acest fapt, am încercat să oferim celor interesați un succint tablou informațional al nivelului de pregătire a României înainte de declanșarea războiului.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Arhive:

Arhivele Naționale Istorice Centrale,
fond P. C. M.- Cabinetul Militar.

⁴⁴ Idem., fond I. G. J., dosar 37/1941, f. 91.

⁴⁵ Cristian Troncotă, Alin Spănu, *op. cit.*, p. 127.

⁴⁶ „Vocea Poporului” a fost unul dintre cele mai răspândite manifeste de către sovietici în primele zile de război. Acest manifest era sub forma unui ziar și cuprindea textul în limba română a declarației lui Molotov, ministru de Externe sovietic, declarație făcută în data de 22 iunie.

⁴⁷ A. N. I. C., fond P. C. M.-Cab. Militar, dosar 341/1941, f. 291.

⁴⁸ Maria Golăescu, *op. cit.*, p. 12.

Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice.
fond 1727.
fond, C4 Teritorial.
Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Buzău,
fond Legiunea de Jandarmi Buzău.
fond Poliția Oraș Buzău.

Lucrări speciale și generale:

Alexander, Bevin, *Cum ar fi putut câștiga Hitler al doilea război mondial. Greșelile fatale care au condus la înfrângerea naziștilor*. Traducere de Lidia Grădinaru, Editura Lucman, București, 2003.

Anton, Mioara, *Propagandă și război. Campania din est(1941-1944)*, Editura Tritonic, București, 2004. Avram, Valeriu, *Germanii în aeronautica română*, Editura Comunicator Impex, București, 2004

Buzatu, Gheorghe, *Din istoria secretă a celui de al doilea război mondial*, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, vol. II, Editura Enciclopedică, București, 1995.

Bobocescu, Vasile, *Istoria poliției române*, Editura Ministerului de Interne, București, 2000

Dan, Ioan *Procesul Mareșalului Ion Antonescu*. Ediție revizuită și îmbunătățită, Editura Lucman, București, 2005.

Dobrinescu, Valeriu, Florin; Constantin, Ion, *Basarabia în anii celui de al doilea război mondial 1939-1947*, Editura Institutului European, Iași, 1995.

Duțu, Alesandru; Retegan, Mihai *România în război.*, Editura Globus, București, 1995.

Giurcă, Ion, *Anul 1940. Drama României Mari*, Editura Pro Transilvania, București, 2000.

Halder, Franz, *Jurnal*. Versiunea românească Corina Grigore Pintilie, Editura Elit, București, 1998.

Haynes, Rebecca, *Politica României față de Germania între 1936 și 1940*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Hillgruber, Andreas, *Hitler, Regele Carol și Mareșalul Antonescu. Relațiile germano-române(1938-1944)*, Editura Humanitas, București, 1994.

Oroian, Teofil; Nicolescu, Gheorghe, *Șefii Statului Major General Român (1859- 2000)*, Editura Europa Nova, București, 2001.

Pentelescu, Aurel, *Aeronautica română pe frontul de est(22 iunie1941-23 august1944)*, Teză de doctorat, București, 1995.

Spânu, Alin, *Parașutiștii sovietici în România. Grupa lansată în județul Iași la 24 iulie 1941*, în „Acta Moldaviae Meridionalis”, Anuarul Muzeului Județean „Ștefan cel Mare”, Vaslui, XXVIII- XXIX, vol. II.

Tănase, Mircea, *Salt în istorie. Parașutiștii din România în anii celui de al doilea război mondial* Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 2003.

Troncotă, Cristian; Spănu, Alin, *Documente S. S. I. privind spațiul sovietic 22 august 1939- 23 august 1944*, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, București, 2004.

Troncotă, Cristian, *România și frontul secret (1859- 1945)*, Editura Elion, București, 2008.

Idem., *Glorie și tragedii. Momente din istoria serviciilor de informații și contrainformații române pe frontul de est(1941-1944)*, Editura Nemira, București, 2003